

Atrocitások Békés és Csongrád megyében a román megszállás idején, 1919–1920 ^[1]

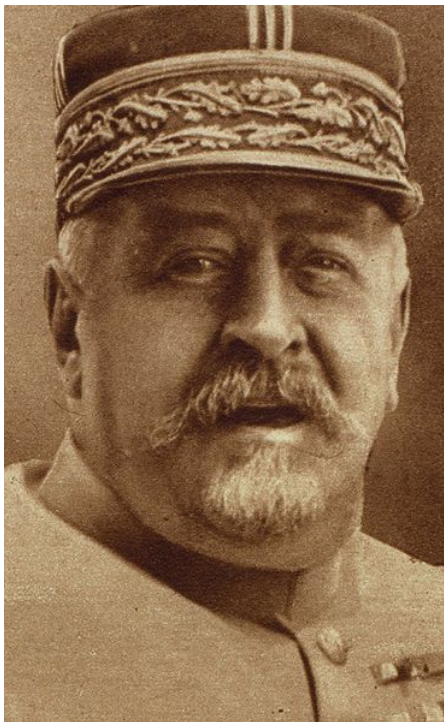
Az 1918. november 13-án megkötött belgrádi fegyverszüneti egyezmény értelmében a román hadsereg elkezdte Erdély katonai megszállását. A párizsi békekonferencia 1919. február 26-i döntése nyomán a román csapatok a Szatmárnémeti–Nagykároly–Nagyvárad–Arad vonalig nyomulhattak előre, ettől nyugatra egy semleges zóna létesült. Április 16-án a békekonferencia engedélyével koncentrált támadás indult a Tanácsköztársaság ellen. A többszörös erőfölénnyel rendelkező román hadsereg május 1-jére az egész Tiszántúlt elfoglalta, és így az ország keleti fele román katonai közigazgatás alá került.

1918. október végén az osztrák–magyar hadsereg súlyos vereséget szenvedett az olaszországi fronton, és felbomlott. November 3-án aláírták a padovai fegyverszüneti egyezményt. Ezzel a tényleges harcok megszűntek, ám Magyarország számára még nem jött el a béke ideje. Október 30-án Budapest utcáit tüntető tömegek lepték el, és elfoglalták a fontosabb középületeket. Kitért az őszirózsás forradalom. Másnap az ország új vezetője a *József főherceg* által miniszterelnökké kinevezett antantbarát és békepárti *gróf Károlyi Mihály* lett. Károlyi nem tekintette érvényesnek a padovai fegyverszünetet, ezért november 7-én Belgrádban önálló fegyverszüneti tárgyalásokat kezdett. A november 13-án megkötött belgrádi fegyverszüneti egyezmény elrendelte, hogy Magyarország a Szamos felső folyása–Beszterce–Maros–Baja–Pécs–Dráva-vonalra rendelje vissza hadseregét. Ennek következtében a déli területeket már megszállt szerb csapatok ittléte lényegében legitimé vált, és a román hadsereg előtt is megnyílt a lehetőség az erdélyi behatolásra a kijelölt demarkációs vonalig. A román csapatok előőrsei már addig is nyomultak előre: november 12-én megjelentek a Gyimesekben, majd sorra megszállták a székelyföldi településeket (Csíkszeredát például november 26-án érték el).

[1] 1919. január végén a román csapatok már a Máramarossziget–Nagybánya–Zilah–Bánffyhunyad–Zám vonalat is elérték. Az ellenőrzésük alá eső területen rögtön megkezdték tartósnak tervezett berendezkedésüket,[2] bár a kialakult helyzetet még egyik háborús fél sem tekintette véglegesnek.

A világháborút lezáró béketárgyalások 1919 januárjában kezdődtek Párizsban, ahol február 26-án újabb demarkációs vonalat határoztak meg. Az általunk vizsgált területre is vonatkozó széles demilitarizált zóna nyugati határa a Vásárosnamény–Debrecen–Gyoma–Hódmezővásárhely–Szeged-vonalig terjedt. A békekonferencia döntése következtében a Partium is román megszállás alá került. A kijelölt területet a magyar hadsereg köteles volt elhagyni. Az erről szóló jegyzéket *Fernand Vyx*[3] francia alezredes 1919. március 20-án közölte a magyar kormánnyal, aminek következtében Károlyi Mihály lemondott. A hatalmat másnap a *Kun Béla* által irányított Tanácsköztársaság ragadta magáéhoz.

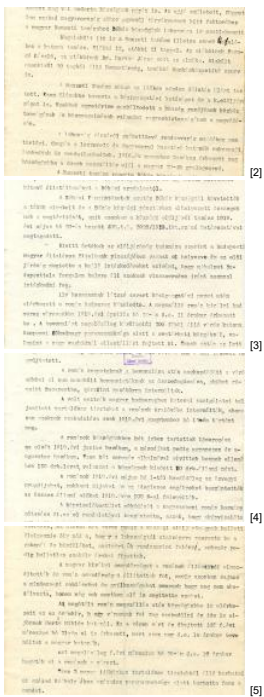
A Magyarországi Tanácsköztársaság válságos katonapolitikai helyzetben kezdett hozzá a hadseregtoborzáshoz, amelynek eredményeként a felálló Vörös Hadsereg létszáma 60 ezer főre duzzadt. A román hadsereg április 16-án újra előrenyomult, azt követően, hogy *Berthelot*[4] francia tábornok engedélyt adott a demarkációs vonal keleti szélén elhelyezkedő városok megszállására is.[5] A román alakulatok április 20-ára elfoglalták Nagykarolyt, Nagyváradot, Aradot, de itt nem álltak meg: arra hivatkozva, hogy a Tisza természetes, könnyen védhető akadályt képez a magyar csapatok ellen, egészen a folyóig hatoltak előre. Területfoglalásuk átfogó és összehangolt volt, északon és délen egyidőben került rá sor. Magyar ellentámadásra mindössze a *Kratochwil Károly*[6] vezette Székely Hadosztály[7] vállalkozott Nyíregyháza[8] térségében. A túlerővel szembesülve azonban hamar visszavonultak, és április 26-án letették a fegyvert. A hadszíntér többi részén a román hadsereg csak néhány helyen ütközött ellenállásba, az alföldi városok többsége harc nélkül kapitulált. Fegyveres összetűzés nélkül került román kézre április 23-án Debrecen,[9] majd Gyula.

Henri Mathias Berthelot

Békés vármegye székhelyét az első román járőr április 24-én közelítette meg. A város vezetői biztosították a tisztet, hogy a településen rend és nyugalom van, a vörös katonák már elvonultak. A román csapatok másnap este a Szent István utcán keresztül vonultak be Gyulára. A Tanácsköztársaság helyben maradt vezetőit azonnal letartóztatták, és a négy korábbi ügyvivőt a Gyula és Békéscsaba között található veszei híd mellett agyonlőtték.[10] A megszállás Békéscsabán is hasonlóképpen történt. A várost április 26-án érték el a román csapatok, amelyek erődemonstráció gyanánt az utcasarkokon egy-egy gépfegyvert állítottak fel. A város nyugodt átadását csak egy apróbb incidens zavarta meg másnap. Az elmenekült vörös katonák egyik páncélvonata Gyoma felől visszatért, és a város északnyugati szélén néhány lövést adott le a román csapatokra. A megszállók viszonzták a tüzet. A harci esemény ürügyet szolgáltatott arra, hogy a román hadvezetés olyan hivatalos jelentést adjon közre, amely szerint Békéscsabát csak komoly és véres harcok árán foglalták el, a harcok során pedig sok vörös katonát és mintegy 200 tisztelet foglyul ejtettek. És valóban, – ahogy másutt is –, felszólították a már korábban leszerelt tartalékos tiszteket, hogy jelentkezzenek az előjáróságon nyilvántartásba vétel végett. A gyanútlan embereket ezek után elfogták, és hadifoglyokként Brassóba szállították, ahonnan csak hónapokkal később térhettek haza.[11] Békés községet szintén április 26-án érték el a megszállók. A település átadása itt sem volt teljesen zökkenőmentes. A román hadsereg jövetelének hírére mintegy 200 vöröskatonára a község határában található csatárkerti körgátnál és a nagy vashidnál gyűlt össze, és ellenállást tanúsított. Emiatt a románok löni kezdték a várost, mire a vöröskatonák elmenekültek. A település előjárói fehér zászlókat tüzetek ki a templomokra, majd a román csapatok ezredese elé siettek, akit arra kértek, hogy kímélje meg a megtorlástól a város lakosságát. A parancsnok így is tett, ám – elmondása szerint – a bevonulás során lövések is eldördültek, mire a román katonák a csatárkerti lakosok közül 11 személyt kivégeztek, és több épületet felgyújtottak.

1. Főjegyzői jelentés a Tanácsköztársaság és a román megszállás idején Békésben uralkodó viszonyokról

Tovább a galéria oldalára [6]

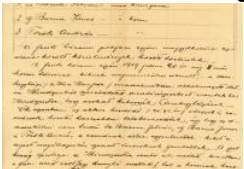
1920. április 5.

Jelzet: MNL BML IV.B. 412–659/192. – Magyar Nemzeti Levéltár Békés Megyei Levéltára, Megyei Törvényhatóságok, szabad királyi városok és törvényhatósági jogú városok, Békés vármegye levéltára, A Békési járás főszolgabírájának iratai – Eredeti, gépelt, aláírással.

A román katonák április 28-án már Szarvas városát közelítették meg, ahol – akadályozásukra – a városból kivonuló vöröskatonák felrobbantották a Körös hídját.[12] A megszállók ugyanezen a napon nyomultak be Orosházára és Dévaványára is. Utóbbi településen volt némi fegyveres ellenállás, a tizenkét tagú Vörösőrség a román csapatokat a kéthalmi majornál puskatüzellel fogadta. Ez azonban egy rövid tűzpárbajban kimerült, gyorsan bekerítették és lefegyverezték őket. Csak egyikük tudott elmenekülni; miután a románok elfoglalták a helyiséget, az elfogott tizenegy katonát a templom mellett kivégezték.[13] Az offenzíva végén Hódmezővásárhely[14] Mindszent és Szentese[15] április 29-i elfoglalásával érték el a Tisza vonalát. Ezt követően a berendezkedésre koncentráltak. Első intézkedésük a proletárdiktatúra helyi vezetőinek felkutatása volt, akik közül néhányat kivégeztek, másokat internáltak. Habár magukat a felszabadítók szerepében tüntették fel – megfogalmazásuk szerint ők csak a kommunizmus megdöntése miatt érkeztek –, a lakosság rövid idő alatt csalódott bennük. Miután a korábbi hatalom prominens személyeit eltávolították, katonai diktatúrát vezettek be. A helyiek a falragaszok hirdetőművein értesültek a bevezetett katonai közigazgatás rendelkezéseiről. Egyik első intézkedésük volt – alaposan megrémítve a lakosságot –, hogy halálbüntetést helyeztek kilátásba azok számára, akik katonát rejtegettek, vagy továbbra is az osztrák–magyar uniformist viselték. Megtiltották a csoportosulást, és be kellett szolgáltatni a fegyvereket is. Majd rekvirálások címén megkezdtek a térség kifosztását.

A román megszállók által elkövetett atrocitások közé tartoztak a gyilkosságok, a verések és a nemi erőszakok esetei. A gyilkosságok olykor talán véletlenszerűek voltak, máskor szándékosan történtek. A véletlen esetek közé tartoznak azok, amelyek harci cselekmények során következtek be. A vörös hadsereg július 21-i tiszaí áttörése idején Mindszent és Szentese térségében is komoly harcokra került sor. A Szentesi külterületén található Derekegyháza három halálos áldozata volt a lövöldözéseknek. *Barna István*, *Barna János* és *Török András* kocsis gazdákat a románok vöröskatonáknak gondolták, és lelőtték őket. Az áldozatok négy napig heverték a Mindszentre vezető út mellett, amikor – a harcok elültével – a keresésükre indult társaik rájuk találtak.

2. Kimutatás a Derekegyházán a románok által meggyilkolt polgári személyekről

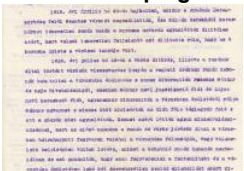
Tovább a galéria oldalára [6]

1920. április 5.

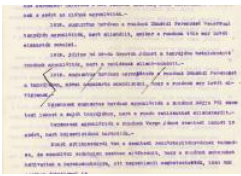
Jelzet: MNL CSML Szl IV. B. 406. b 14/1922. – Magyar Nemzeti Levéltár Csongrád Megyei Levéltára, Szentesi Levéltár, Csongrád vármegye alispánjának iratai, Közigazgatási iratok – Eredeti, kézzel írt, aláírással.

A gyilkosságok szándékosan elkövetett esetei két kategóriába oszthatók: elsőként a kivégzéseket kell megemlítenünk. Az egyik legborzalmasabb eset a Bihar megyei Köröstarányban történt, ahol román katonák 91 fegyvertelen helyi lakost géppuskáztak le 1919 áprilisában. Apátfalván 1919 júniusában a lakosság fellázad a megszállók rekvirálásával szemben és elűzte őket. A helyiek egy napig tartották magukat, de miután elfogyott a lőszerük, a román katonák visszafoglalták a falut, és bosszúból 42 embert kivégeztek.[16] A tiszaí áttörés során a vörös katonák Hódmezővásárhelyig jutottak, a város egy napig magyar kézen volt. Azonban az offenzíva összeomlása után a románok visszatértek, és a településen harcokra is sor került. Ezt követően egy magyar kollaboráns közreműködésével 56 civil áldozatot követelt a megtorlás.[17] Kivégzésekre került sor a már említett Békésen, Dévaványán és – ugyancsak az áttörést követően – Szentesen is. A visszatérő román katonák a szentesi városházán fegyvereket találtak és azt feltételezték, hogy azokkal ellenállást fejtettek ki. Ezért az ott élő *Fazekas Sándor* hivataloslag családjaival együtt és *Pólya Sándor* udvarost elhurcolták, majd a téglagyár gödrei között agyonlőtték. A Tanácsköztársasággal szimpatizáló *Árvai Bálint* cipész, a korai munkásmozgalom elismert vezetőjét brutális kegyetlenséggel végezték ki a románok. Állítólagos „vörösbarátsága” miatt gyilkolták meg *Varga János* szentesi lakost is.

3. A szentesi polgármester jelentése a románok által elkövetett atrocitásokról

[9]

[10]

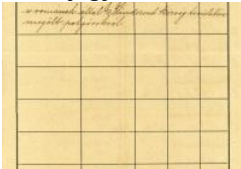
[Tovább a galéria oldalára](#) [11]

1922. november 28.

Jelzet: MNL CSML SzL IV. B. 406. b 14/1922. – Eredeti, gépelt, aláírással.

Az áttörés során Mindszent is gazdát cserélt. Mielőtt a folyón való átkelést megkísérelték volna, a vörös hadsereg ágyútűzét zúdított a községre. A lövedékek az iskolákban, a templomban, a községházában és az uradalmi épületekben is jelentős károkat okoztak. A tüzelés után néhány száz vöröskatonát a Tiszán, akik elől a románok elmenekültek. A vöröskatonák a gyors győzelmet csakhamar ünnepelni kezdték, és sokan közülük le is részegedtek. Rövid idő múlva a román hadsereg visszatért, és elűzte a vöröskatonákat a folyó túlsópartjára. Az újra megjelent román katonák bosszúja kilenc polgár életébe került. *Seres György* férjiszabót üzlete ajtajából kilépve az arra járó katonák lelőtték. *Kis Lajos* kubikost saját kertjében végezték ki, *Csernák György* földművest házában a támadták meg és lőtték agyon. *Lucza János* kíváncsisága áldozata lett: az utcai randalírozás miatt vesztére kinézett az ablakon – az ellenséges katonák meglátták és szíven lőtték. *Szuha Ferenc* kubikost is lakásán lepték meg a megszállók: kirabolták és az eljárás ellen tiltakozó férfit lelőtték. *Suti Gergely* is a házában gyilkolta meg hat román katona; egyikük hasba és kézen lőtte, ezt követően pedig az ágyára fektették és bottal agyonverték. *Zsotér Péter Pált* a tanyáján két lövéssel ölték meg. Hasonlóképpen vetettek véget *Bozó Károly* életének, míg *Szabó József* asztalossegédet, édesanyját és testvérét golyószórával gyilkolták meg.

4. Névjegyzék a románok által Mindszenten meggyilkolt polgárokról

[12]

[13]

[14]

[Tovább a galéria oldalára](#) [15]

1922. november 3.

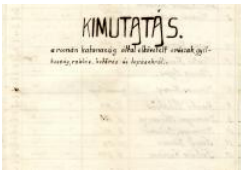
Jelzet: MNL CSML SzL IV. B. 406. b 14/1922. – Eredeti, kézzel írt, aláírással.

A gyilkosságok mellett 4–5 napon át fosztogattak, különösen férfiórákat, női gyűrűket, láncokat vettek el. Feldúlták a községházát is, ahol az iratokat széttépték, a pénzt ellopták. A rablás több mint 15 milliót kárt okozott.

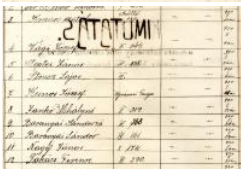
A gyilkosságok másik kategóriáját a kivégzések mellett a rablógyilkosságok és a rablás elleni tiltakozás miatti esetek képezték, amelyekre szintén több településen találunk példát. Szentesen *Csincsák János* káplánt a plébánián gyilkolták meg, *Rácz János* kereskedőt pedig üzletében lőtték le (valószínűleg mindketten a rablás ellen tiltakoztak). A város melletti tanyákon élők is sokat szenvedtek a román bakák fosztogatásai miatt. *Dömsödi Ferenc*, *Orgován János* és *Héjja Ferenc* gazdák megpróbálták az ellenállást, mire a fegyveresek agyonlőtték őket. **(Lásd a 3. számú dokumentumot!)**

Az orosházi *Kiss Antal* csizmadiamestert a nyílt utcán három román katona kirabolta és hasba lőtte. A szerencsétlenül járt, kétgyerekes családfő másnap behalt sérüléseibe.

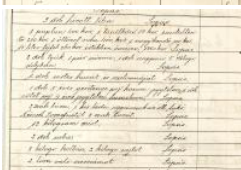
5. Kimutatás a román katonák által elkövetett erőszakról

[16]

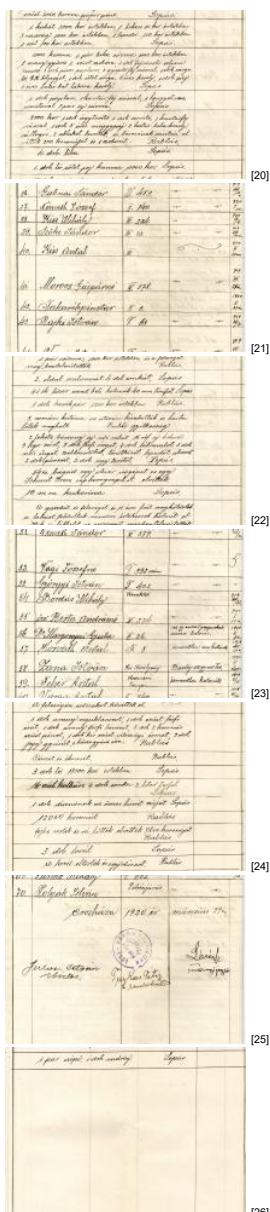
[17]

[18]

[19]

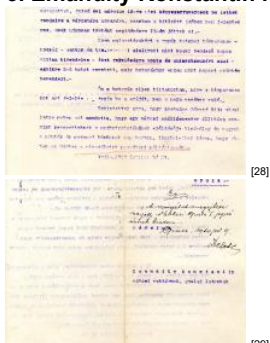
Tovább a galéria oldalára [27]

1920. március 29.

Jelzet: MNL BML V. 329 847/1920. – Magyar Nemzeti Levéltár Békés Megyei Levéltára, Mezővárosok, rendezett tanácsú városok, községek, Orosháza nagyközség iratai – Eredeti, kézzel írt, aláírással.

Az erőszak további formáját jelentették a lakosságot megalázó nyilvános botozások. Nem volt ritka a 25 botütés kirovása a román hatósággal szemben ellenszegülő számára. Egy dokumentált esetben, Gyulán kocsisokat botoztak meg, mivel a berendelt fuvarozók késve jelentek meg a városházán. Ők a késésért „csak” 5–5 botütést kaptak.

6. Emandity Konstantin levele a románok általi botozásról

Tovább a galéria oldalára [30]

1920. április 23.

Jelzet: MNL BML IV. B. 401. b. 198/1923. – Magyar Nemzeti Levéltár Békés Megyei Levéltára, Békés vármegye főispánjának iratai, általános iratok – Eredeti, gépeelt, aláírással.

Az atrocitások több esetben összerosódtak az anyagi természetű károkozásokkal. Ilyenek voltak – a botozás általi megfélemlítés mellett – a román katonák rekvirálás címén elkövetett rablásai, fosztogatásai. A magántulajdont semmibe véve jártak-keltek a házak között és a tanyákon. Bemásztak a kertekbe, és állatokat, élelmiszert, takarmányt raboltak el. A csongrádi *Auslander Jenő* 21 ezer koronát érő tehenét 500 korona fehér pénz[18] ellenében hajtották el. Útközben az elszabaduló állatot a román katonák lelőtték. *Halász Szabó Dánielt* a megszállókkal megverték, amiért szót mert emelni teheneinek elhajtása ellen. *Oláh Mózes* két lovát szemelte ki egy Csongrádon állomásozó tiszt. Felszólította a gazdát, hogy vigye be az állatokat az állomásparancsnokhoz. Oláh nem engedelmeskedett, a szép lovak helyett két gébével érkezett. Tettéért 8–10 napon át fogva tartották, és 75 botütést mértek rá, ráadásul 10 ezer korona kékpénz[19] ellenében bocsájították csak szabadon.

Orosházán az ilyen és ezekhez hasonló erőszakos cselekményekről (gyilkosságokról, betörésekről, rablásokról és lopásokról) tételes jegyzéket állítottak össze. A részletes lista összesen hetven esetet sorol fel 1919. június 20. és 1920. március 14. között. Az összeírás egy rablógyilkosságot, három nemi erőszakot, 46 lopást, 19 rablást és egy betörést rögzített. A lopott holmik döntően élelmiszerek (sertésbűs, sonka, szalonna, kolbász, sajt, zsír, stb.), állatok (ló, tehén, disznó, pulyka, liba, tyúk), használati cikkek (különösen ruhaneműk: kabátok, ingek, nadrágok, kendők, sapkák, csizmák, cipők), használati tárgyak (paplanok, törölközők, zsebkendők, asztalterítők, céma, suba, lószerszámok), több esetben ékszerek (nyakláncok, gyűrűk, medálók, zsebórák, ezüst pénzek) voltak. A lista tartalmazza a károsultak nevét, címét, az elkövetőket (a legtöbb bejegyzés ismeretlen román ezredbeli katonákat említ), az eset dátumát és az eltulajdonított holmik értékét. Orosháza lakossága az említett kilenc hónap alatt sokat szenvedett, szinte minden hétre jutott kisebb-nagyobb atrocitás. **(Lásd az 5. számú dokumentumot!)** Miután a román katonák kivonultak a térségből, a magyar Nemzeti Hadsereg bakái vették birtokba a településeket. A közigazgatás helyreállításával megkezdődött a kárfelmérés. Az összeírásokra a Központi Statisztikai Hivatal külön nyomtatványt készített, amelyből részletes adatokat nyerhetünk ki a román megszállás idején okozott károkról. Ilyen kérdőív tudósít a kondorosi eseményekről is, amelyből megtudhatjuk, a román megszálló csapatok hol voltak elszállásolva, ellátásukra mennyi élelmiszert és állatot rekviráltak, ezeket milyen módon szállították el a községből. A vagyoni károk feljegyzése mellett az embereket ért fizikai bántalmazásokat is rögzítették. Így szerezhetünk tudomást arról, hogy „1920. jan. 10-én Kovács György kispasztorát annyira megverték, hogy ma is süket”. Egy másik, ennél is súlyosabb eset: „1920. márc. 1-én Varkó Mihály kispasztorát agyonlőtték.”

7. Kérdőív az ellenséges megszállás okozta károkról

[31]

[32]

[33]

[34]

[35]

[36]

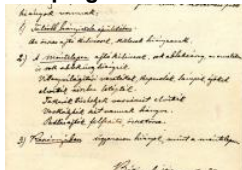
[Tovább a galéria oldalára](#) [37]

1920. május 5.

Jelzet: MNL BML V. 321 522/1920. – Magyar Nemzeti Levéltár Békés Megyei Levéltára, Mezővárosok, rendezett tanácsú városok, községek, Kondoros nagyközség iratai – Eredeti, gépelt és kézzel írt, aláírással.

Az anyagi károkozással járó lopásokat a megszállók a rekvirálás legalitásával indokolták. Az összeíró ívek tájékoztatnak a térség lakosságának módszeres kirablásáról, ráadásul néhány település esetében még a megszállás részletes leírása is fennmaradt. A rekvirálásokat több hullámban hajtották végre. Először rendszerint összeszedték a takarmányt, begyűjtötték a gabonát és a lisztet. Majd a gazdasági eszközöket, a gépeket, szíjakat szedték össze, és leszerelték a malmok többségét. Bármilyen fémeszközre igényt formáltak, szállásaikról, sőt még egyes kórházakból is összeszedték a vaságyakat. Békéscsabáról a felső lányiskolából az összes ajtó kulcsát, a méntelepen – többek között – az ablaküvegeket, az ablakpárkányokat, a villanyvezetékeket és a tűzhelyek vasrészét is elvitték.

8. A polgármesternek írt jelentés a román katonák által a városi épületekben okozott hiányokról

[38]

[39]

[Tovább a galéria oldalára](#) [40]

1919. augusztus 20.

Jelzet: MNL BML V. B. 72. 5179/1919. – Magyar Nemzeti Levéltár Békés Megyei Levéltára, Békéscsaba város levéltára, Békéscsaba Város Tanácsának iratai –

Az összegyűjtött holmit azután vasúton szállították Románia felé. Erről számolt be *Harry Hill Bandholtz*[20] ezredes, a Budapestre rendelt amerikai katonai misszió vezetője 1919. szeptember 7-i vidéki útja során: „*tegnap este Kelet-Magyarországon átutazva nagyszámú megrakott vasúti kocsit láttunk, amelyek mindégylake Romániába tartott.*” [21] A gépek begyűjtése után a haszonállatok következtek. Elhajtották az ökröket, szarvasmarhákat, lovakat és juhokat. Békés településén két alkalommal tartottak lószorozást. A községből a megszállók 160 lovat vittek el, melyekért értéktelen bonokkal[22] fizettek. Orosházán az 1914-es lóösszeírás alkalmával 1910 állatot regisztráltak, ezzel szemben 1920-ban mindössze 731 lovat számoltak össze, vagyis a település elveszítette lóállományának több mint 62%-át. Nagyjából ez a veszteségi arány a többi haszonállat esetében is. Csongrádon a lovak száma a felére, a sertés- és a szarvasmarha-állomány a tizedére apadt. A megszállók – ha fizettek is a rekvirálások során – jóval áron alul értékelték az állatokat és a gabonát. Mezőhegyesről különösen sokat raboltak. A településről szerelték fel az Erdélyben és a Bánságban felállított román állami gazdaságokat. Összesen 9537 állatot hajtottak innen el, a műhelyek teljes felszerelését, a terménykészletet és a vadállományt is pusztították.[23] A román katonák a szállásaikként használt épületeket sem kímélték, az összeírások különféle rongálásokról is beszámolnak. Az Orosházi Kaszinó helyiségeiből a bútorok, képek, könyvek többsége, az összes írógép és telefonkészülék eltűnt. Fekhelyeiket részben eltűnték, részben ládákat ácsoltak belőlük.

1919. augusztus 4-ére a román királyi hadsereg bevonult a fővárosba is, amelyet november 14-ig tartott megszállás és ellenőrzés alatt. Budapest elfoglalását követően az Észak-Dunántúl következett: a Vörös Hadsereg és a felfegyverzett győri munkások leszerelésére hivatkozva csapataik egészen Győrig jutottak. A Budapesten székelő antant tábornoki misszió szeptember 19-i jegyzéke a román hadsereg dunántúli kivonásának menetrendjét rögzítette. Eszerint a csapatok október 1-től kezdték meg Magyarország területéről való kivonulásukat. Miután elhagyták a Dunántúlt és a fővárost, a Duna–Tisza-köze területének katonai kiürítése következett. 1919. november 23-án a román csapatok mindenütt visszavonultak a Tisza keleti partvonaláig.

A magyar béke delegáció 1920. január 17-én vette át Párizsban az előzetes békefeltételeket, és ekkor váltak bizonyossá az új országhatárok kontúrjai is. Ennek ellenére – vagy éppen emiatt – a megszállók folytatták a lakosság sanyargatását. A rekvirálások, a rablások továbbra is megkeserítették a helyiek mindennapjait. A román csapatoknak a térségből való kivonása 1920. március elejétől a hónap végéig zajlott. Nyomukban érkeztek a Nemzeti Hadsereg katonái, akiket a lakosság örömmámorban fogadott.

[1] FODOR JÁNOS: Impériumváltás Erdélyben. *Rubicon*, 2017/7–8. 89–93.

[2] Az erdélyi eseményekről lásd RAFFAY ERNŐ: *Erdély 1918–1919-ben*. Magvető Kiadó, Bp., 1987. Legújabbban FODOR JÁNOS: Impériumváltás Marosvásárhelyen 1918–1922. *Múltunk*, 2016/2. 148–186.

[3] Fernand Vix (1876–1941) francia alezredes. 1918–1919-ben a szövetséges hatalmak budapesti katonai bizottságának vezetője. Ő adta át a román–magyar demarkációs vonal leírását tartalmazó jegyzéket a magyar kormányának.

[4] Henri Mathias Berthelot (1861–1931), a francia keleti intervenció hadsereg parancsnoka.

[5] DR. SUBA JÁNOS: A román királyság 1919. évi hadjárata Magyarország ellen. *Új Honvédségi Szemle*, 2000/8. 82–90.

[6] Szentkeresztgyei Kratochvíl Károly (1869–1946) a Székely Hadosztály parancsnoka.

[7] A Székely Hadosztály történetéről lásd GOTTFRIED BARNA-NAGY SZABOLCS: *A Székely Hadosztály története*. Barót Tortoma könyvkiadó – Magyar Menedék Könyvesház, 2011.

[8] A nyíregyházi eseményekről lásd BENE JÁNOS: Nyíregyháza román megszállása 1918–1919-ben. *Vörös és fehér. A vörös és fehér uralom hátszaga – 1919 vidéken*. Szerk.: NAGY SZABOLCS. Magyar Nemzeti Levéltár Veszprém Megyei Levéltára, Veszprém, 2013, 79–94.

[9] A debreceni eseményeket bemutatja BÖDÖK GERGELY: Tizenegy hónap. Debrecen román megszállása 1919–1920-ban. *Kommentár*, 2016/1. 68–86.

[10] Az áldozatok: Grünfeld Jakob, Dundler Károly, Beleznai Sándor, Oláh Tódor voltak. Lásd DR. SCHERER FERENC: *Gyula város története*. Gyula város kiadása, Gyula, 1938, 350.

[11] *Békéscsaba. Történelmi és kulturális monográfia*. Főszerk.: Korniss Géza. Békéscsaba, 1930, 56.

[12] SZABÓ FERENC: A vörös hadsereg szervezése és harcai a viharosokban. *A Tanácsköztársaság Békés megyében – 1919*. MSZMP Békés Megyei Bizottsága, Békéscsaba, 1969, 241.

[13] Z. NAGY FERENC: *Ahogy én láttam...* Gondolat Kiadó, Bp., 1965, 44.

[14] A hódmezővásárhelyi eseményekről lásd MAKÓ IMRE: Hódmezővásárhely román megszállása 1919–1920. *A Hódmezővásárhelyi Szeremlei Társaság évkönyve 2010*. Szeged, 2011, 139–159. Uő: A vörös offenzíva és a román megtorlás Hódmezővásárhelyen 1919-ben. *A Hódmezővásárhelyi Szeremlei Társaság évkönyve 2009*. Máyer Nyomda és könyvkiadó, Hódmezővásárhely – Bp., 2010, 57–88.

[15] Szentes megszállásáról részletesebben lásd korábbi munkámat. PERCZEL OLIVÉR: „Behatolnak védtelen aggokhoz és nőkhöz” – Román megszállás Szentesen 1919–1920. *Kommentár*, 2017/5–6. 34–51.

[16] KEREPESZKI RÓBERT: Rettenetes rablás. Román megszállás a Tiszántúlon. *Rubicon* 2011/5. 41.

[17] Lásd a 13. lánjegyzetet.

[18] Az 1918-ban az Osztrák–magyar Bank által Bécsben, majd 1919-ben Budapesten nyomtatott 25 és 200 koronás papírpénzek korabeli köznapi neve. Ezeknek a papírpénzeknek csak az egyik oldalukon volt képnymot, a másikat üresen (fehéren) hagyták.

[19] Az Osztrák–magyar Bank háború előtt bevezetett bankjegyeinek megnevezése.

[20] Harry Hill Bandholtz (1864–1925) amerikai tábornok, az amerikai misszió vezetője Magyarországon. 1919. október 5-én megakadályozta, hogy a román csapatok kifosszák a Nemzeti Múzeumot.

[21] BANDHOLTZ, HARRY HILL: *Napló nem diplomata módra. Román megszállás Magyarországon*. Magyar Világ Kiadó, Bp., 1993, 58.

[22] Azaz kötelezvényekkel.

[23] ERDÉSZ ÁDÁM: Mezőhegyes mozgalmas évei. Az októberi forradalomtól a románok kivonulásáig. *A Békés Megyei Múzeumok Közleményei 11*. Békés Megyei Múzeumok Igazgatósága, Békéscsaba, 1988, 303–334.

Címkék:

[román megszállás](#) ^[41]

[atrocitás](#) ^[42]

[gyilkosság](#) ^[43]

[kivégzés](#) ^[44]

[botozás](#) ^[45]

[nemi erőszak](#) ^[46]

[rablás](#) ^[47]

[fosztogatás](#) ^[48]

Kiadás: 18. évfolyam (2018) 1-2. szám

Forrás webcím: <https://www.archivnet.hu/atrocitasok-bekes-es-csongrad-megyeben-a-roman-megszallas-idejen-1919-1920>

Hivatkozások

[1] <https://www.archivnet.hu/atrocitasok-bekes-es-csongrad-megyeben-a-roman-megszallas-idejen-1919-1920>

[2] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/fdsfdfsdf/ivb4126591920001.jpg>

[3] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/fdsfdfsdf/ivb4126591920002.jpg>

[4] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/fdsfdfsdf/ivb4126591920003.jpg>

[5] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/fdsfdfsdf/ivb4126591920004.jpg>

[6] <https://www.archivnet.hu/1-fojegyzoi-jelentes-a-tanacsokoztarsasag-es-a-roman-megszallas-idejen-bekesben-uralkodo-viszonyokrol>

[7] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/2-kimutatas-a-derekegyhazan-a-romanok-altal-meggyilkolt-polgari-szemelyekrol/2dokumentumderekegyhaz.jpg>

[8] <https://www.archivnet.hu/2-kimutatas-a-derekegyhazan-a-romanok-altal-meggyilkolt-polgari-szemelyekrol>

[9] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/3-a-szentesi-polgarmester-jelentes-a-romanok-altal-elkovetett-atrocitasokrol/szentes1.jpg>

[10] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/3-a-szentesi-polgarmester-jelentes-a-romanok-altal-elkovetett-atrocitasokrol/szentes2.jpg>

[11] <https://www.archivnet.hu/3-a-szentesi-polgarmester-jelentes-a-romanok-altal-elkovetett-atrocitasokrol>

[12] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/4-nevjegyzek-a-romanok-altal-mindszenten-meggyilkolt-polgarokrol/mindszent1.jpg>

[13] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/4-nevjegyzek-a-romanok-altal-mindszenten-meggyilkolt-polgarokrol/mindszent2.jpg>

[14] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/4-nevjegyzek-a-romanok-altal-mindszenten-meggyilkolt-polgarokrol/mindszent3.jpg>

[15] <https://www.archivnet.hu/4-nevjegyzek-a-romanok-altal-mindszenten-meggyilkolt-polgarokrol>

[16] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/5-kimutatas-a-roman-katonak-altal-elkovetett-eroszakrol/v3298471920001.jpg>

[17] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/5-kimutatas-a-roman-katonak-altal-elkovetett-eroszakrol/v3298471920002.jpg>

[18] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/5-kimutatas-a-roman-katonak-altal-elkovetett-eroszakrol/v3298471920003.jpg>

[19] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/5-kimutatas-a-roman-katonak-altal-elkovetett-eroszakrol/v3298471920004.jpg>

[20] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/5-kimutatas-a-roman-katonak-altal-elkovetett-eroszakrol/v3298471920005.jpg>

[21] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/5-kimutatas-a-roman-katonak-altal-elkovetett-eroszakrol/v3298471920006.jpg>

[22] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/5-kimutatas-a-roman-katonak-altal-elkovetett-eroszakrol/v3298471920007.jpg>

[23] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/5-kimutatas-a-roman-katonak-altal-elkovetett-eroszakrol/v3298471920008.jpg>

[24] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/5-kimutatas-a-roman-katonak-altal-elkovetett-eroszakrol/v3298471920009.jpg>

[25] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/5-kimutatas-a-roman-katonak-altal-elkovetett-eroszakrol/v3298471920010.jpg>

[26] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/5-kimutatas-a-roman-katonak-altal-elkovetett-eroszakrol/v3298471920011.jpg>

[27] <https://www.archivnet.hu/5-kimutatas-a-roman-katonak-altal-elkovetett-eroszakrol>

[28] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/6-emandity-konstantin-levele-a-romanok-altali-botozasrol/ivb401b1981923001.jpg>

[29] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/6-emandity-konstantin-levele-a-romanok-altali-botozasrol/ivb401b1981923002.jpg>

[30] <https://www.archivnet.hu/6-emandity-konstantin-levele-a-romanok-altali-botozasrol>

[31] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/7-kerdoiv-az-ellenseg-megszallas-okozta-karokrol/v3215221920001.jpg>

[32] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/7-kerdoiv-az-ellenseges-megszallas-okozta-karokrol/v3215221920002.jpg>
[33] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/7-kerdoiv-az-ellenseges-megszallas-okozta-karokrol/v3215221920003.jpg>
[34] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/7-kerdoiv-az-ellenseges-megszallas-okozta-karokrol/v3215221920004.jpg>
[35] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/7-kerdoiv-az-ellenseges-megszallas-okozta-karokrol/v3215221920005.jpg>
[36] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/7-kerdoiv-az-ellenseges-megszallas-okozta-karokrol/v3215221920006.jpg>
[37] <https://www.archivnet.hu/7-kerdoiv-az-ellenseges-megszallas-okozta-karokrol>
[38] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/8-a-polgarmesternek-irt-jelentes-a-roman-katonak-altal-a-varosi-epuletekben-okozott-hianyokrol/v72411919001.jpg>
[39] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/8-a-polgarmesternek-irt-jelentes-a-roman-katonak-altal-a-varosi-epuletekben-okozott-hianyokrol/v72411919002.jpg>
[40] <https://www.archivnet.hu/8-a-polgarmesternek-irt-jelentes-a-roman-katonak-altal-a-varosi-epuletekben-okozott-hianyokrol>
[41] <https://www.archivnet.hu/cimkek/roman-megszallas>
[42] <https://www.archivnet.hu/cimkek/atrocitas>
[43] <https://www.archivnet.hu/cimkek/gyilkossag>
[44] <https://www.archivnet.hu/cimkek/kivegzes>
[45] <https://www.archivnet.hu/cimkek/botozas>
[46] <https://www.archivnet.hu/cimkek/hemi-eroszak>
[47] <https://www.archivnet.hu/cimkek/rablas>
[48] <https://www.archivnet.hu/cimkek/fosztogatas>